

LOUIS ULBACH, PRIETENUL FRANCEZ. MĂRTURII DESPRE ÎNCEPUTURILE REGATULUI ROMÂNIEI

Grațiela-Livia BUZIC¹

Cuvinte-cheie: *românofili; Regina Elisabeta a României; Regatul României; călători străini; pașoptiști.*

Keywords: *supporter of Romanians; Queen Elisabeth of Romania; Kingdom of Romania; foreign travelers; forty-eighters.*

Rezumat: *Louis Ulbach, un nume astăzi uitat sau menționat doar în trecăt de specialiștii în istorie literară a fost o personalitate marcantă a timpului său prin scrierile proprii, prin efortul de a publica operele unor autori francezi ca și prin activitatea sa neobosită ca jurnalist. Dacă activitatea sa literară a căzut în desuetudine, prietenia lui cu foști pașoptiști români exilați în Franța și susținerea cauzei românești în presa vremii a fost practic necunoscută și nerecunoscută până în urmă cu câțiva ani. Numărul extrem de mic de scrisori care s-au păstrat ne demonstrează totuși legătura strânsă a lui Ulbach cu I.C. Brătianu și mai ales cu C.A. Rosetti, care prin intermediul lui mențin cauza Principatelor Române în atenția publicului francez și a decidenților politici în anul 1856, când au loc negocierile de pace în urma Războiului Crimeii. În toamna anului 1881, Ulbach vizitează România la invitația vechiului său prieten Rosetti. În cursul acestei vizite Ulbach scrie către ziarele din Paris impresii din această vizită, descriind aspectul orașelor București și Sinaia. Tot el propune publicarea la Paris a cugetărilor pe care Regina Elisabeta le redacta în limba franceză, îngrijește ediția din 1882, îi scrie prefața și îi asigură publicitatea. Dacă relația de colaborare cu Regele Carol I probabil nu a continuat (sau ne este necunoscută), știm că o legătură epistolară cu Regina Elisabeta a existat timp de mai mulți ani după vizita din anul 1881. Impresiile lui Ulbach vor fi reunite și publicate, în 1888 în volumul „La Csárdás, notes et impressions d'un Français en Autriche, en Hongrie, en Roumanie, en Angleterre, en Italie, en Suisse, en Belgique, en Hollande, en France”. Credem că textul consemnat în anul 1881 este probabil prima mărturie scrisă despre începuturile Regatului și că vizita din 1881 a lui Ulbach se înscrie în efortul cuplului regal, dar și al personalităților române de a promova România în străinătate.*

Abstract: *Louis Ulbach is a name nowadays forgotten or in the best case briefly mentioned by literature historians. He was in fact an influential personality of his time, his importance being gained either by his own writings, by his effort to publish certain works of*

1. Școala Doctorală de Studii Literare și Culturale, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, Universitatea din București, email: gratielabuzic@yahoo.com

French authors or through his restless activity as a journalist. Whereas his literary activity is nowadays thought as obsolete, his connection with Romanian forty-eighters exiled in France and his support given to the Romanian Principalities' cause in the French press of that time remained unknown and unrecognized until recently. The extremely small number of letters that have been preserved give us a picture of the strong connection of Ulbach with Romanian personalities such as I.C. Brătianu and C.A. Rosetti. Ulbach is the one who, in 1856, when the peace negotiations following the Crimean war take place intermediates for the two Romanians the possibility to maintain their national cause in the French public eye as well as in the Western European leaders' attention. In the autumn of 1881 Ulbach visits Romania at the invitation of his old friend, Rosetti. During this visit he sends texts containing his travel notes where he describes the cities of Bucharest and Sinaia to the French newspapers. Ulbach is also the one who suggests publishing in Paris the thoughts that Elisabeth, the Queen of Romania, was writing in French. Ulbach organizes the text for the 1882 edition of the volume, writes its preface and takes care of its publicity. If we have no information about a connection with King Charles I after 1881, we do have evidence of a letter exchange between the queen and Ulbach in the following years of his visit in Romania. Ulbach's travel notes were collected and published in the volume "La Csárdás, notes et impressions d'un Français en Autriche, en Hongrie, en Roumanie, en Angleterre, en Italie, en Suisse, en Belgique, en Hollande, en France" (1888). We believe that these notes written in 1881 are the first testimony about the early times of the Romanian Kingdom and that Ulbach's visit to Romania can be seen as part of the effort made by the royal couple and by the Romanian elites to promote Romania abroad.

Louis Ulbach s-a născut la 7 martie 1822, în orașul Troyes din departamentul Aube, situat în nord-estul Franței. După studii efectuate la Paris, la liceul Charlemagne (unde îi are colegi pe doi dintre fiii lui Victor Hugo, prin intermediul cărora va face cunoștință cu marele scriitor), Ulbach devine student la drept, perioadă în care publică singurul său volum de poezii. Ca mulți dintre tinerii epocii sale, este animat de idealurile ce vor alimenta Revoluția de la 1848, astfel încât fondează la Troyes primul său ziar, *Le propagateur de l'Aube*, unde se remarcă rapid ca un polemist și un pamfletar plin de aplomb. În anul 1851 intră în rândurile masoneriei și apoi se stabilește la Paris, unde lucrează pentru reviste precum *L'artiste* în calitate de critic literar.

În perioada de după Revoluția de la 1848 Ulbach păstrează în secret legătura cu foști pașoptiști francezi precum Victor Hugo sau Alphonse de Lamartine. În această perioadă îi cunoaște la Paris, prin intermediul lui Paul Bataillard, pe pașoptiștii români în exil I.C. Brătianu și C.A. Rosetti. Cei doi, ca și alți foști artizani ai revoluției, încercu să mențină cauza Principatelor Române în atenția opiniei publice din Occident prin fondarea unor ziare în care publicau articole privitoare la situația celor două teritorii și la necesitatea unirii acestora (Boitoș, 1940, p. 340). Considerând însă că această strategie nu este eficientă, în anul 1856 (an în care au loc negocierile de pace în urma Războiului

Crimeii și prin aceasta Marile Puteri își îndreaptă atenția către zona Mării Negre) Rosetti decide să publice materialele în reviste franceze cu tiraj mai mare pentru a obține o diseminare mai mare a acestora. Astfel, el devine corespondent al *Revue de Paris*, o publicație care preluase *L'artiste* și unde redactor era Louis Ulbach, care intermediază publicarea mai multor materiale despre Principatele Române scrise de români sau de francezii filoromâni. Este grăitoare în acest sens o scrisoare păstrată în Fondul *Brătianu* al Bibliotecii Naționale a României. Scrisoarea trimisă de Ulbach lui Bataillard, la 9 octombrie 1856, vorbește despre condițiile publicării unui text scris de acesta. Deoarece lungimea textului depășea spațiul ce îi putea fi alocat, se impunea fie scurtarea acestuia fie suplimentarea cu două pagini a numărului respectiv al revistei, cheltuielile fiind suportate de partea română. Ulbach scrie că Rosetti optase pentru a doua variantă (B.N.R., Fond *Brătianu*, dosar 465, filele 46-47).

După grațierea pașoptiștilor și revenirea acestora în țară în anul 1857 Ulbach păstrează legătura cu ei prin intermediul scrisorilor, din care, din păcate, s-a păstrat un număr foarte mic, ce se află în Fondul *Brătianu* la Biblioteca Națională a României. Scrisorile din arhiva lui C.A. Rosetti au fost studiate și publicate în anul 1980 de filologul Marin Bucur, dar între ele nu se află scrisori de la Ulbach ci doar referiri la acesta în conținutul lor. Oricum, aceste fragmente ne ajută să înțelegem relația dintre cei doi și francezul Ulbach, o relație de amicitie, dar și de colaborare. Spre exemplu, în anul 1866, Ulbach îi scrie lui Brătianu și explicându-i că are nevoie de o sumă mare de bani își oferă serviciile de scriitor (B.N.R. Fond *Brătianu*, dosar 621, filele 23-24). El propune în acel moment să scrie un text despre Principate, text care, susținea el, s-ar fi bucurat de un număr mare de cititori în Franța având în vedere celebritatea lui la vremea respectivă. Ulbach propunea să vină la București pentru a se documenta. Nu știm care a fost răspunsul lui Brătianu sau dacă a existat un răspuns în acest sens. Ce știm este că în anul 1866 Ulbach nu a venit în România și nici nu a scris vreun text cu acest subiect. Adăugăm și că nu mai era vorba despre „Principate”, acestea fiind deja unite și având pe tron pe principele Carol de Hohenzollern.

În anul următor, Ulbach fondează la Paris ziarul de satiră *La cloche* unde critică dur regimul lui Napoleon al III-lea, lucru care îi aduce procese și amenzi. Printre cei care lucrează la acest ziar se numără scriitorul Émile Zola. Acesta publică în paginile *La cloche* primul său roman, *Thérèse Raquin*, ceea ce declanșează o vie polemică între el și Ulbach pe tema noului curent literar, *naturalismul*. Un alt jurnalist de la *La cloche* este Frédéric Damé, care după Comuna din Paris în 1871, se stabilește în România devenind cunoscut ca scriitor, traducător, jurnalist și autor de manuale de limbă franceză. Evenimentele din anul 1871 aduc închiderea ziarului *La cloche*, pentru că Ulbach este acuzat de relatare denaturată a faptelor, săvârșită cu rea-credință, injurii și defăimare, primind pedeapsa cu închisoarea (pedeapsă comutată) și cu plata unei amenzi de 6.000 de franci (*Journal des débats politiques et littéraires*, 13 janvier 1872, p. 3). Din anul 1872 și până la moartea sa, în anul 1889, Ulbach va lucra ca bibliotecar și apoi conservator al Bibliotecii Arsenalului din

Paris, colaborând uneori cu ziare și reviste precum *Le temps*, *Le Figaro* sau *L'Indépendance belge*. În anul 1878 se numără, alături de Victor Hugo, printre fondatorii *Asociației Literare și Artistice Internaționale*, o asociație ce își propunea crearea și armonizarea unei legislații a drepturilor de autor în țările europene. În acest scop filialele din aceste țări se întruneau anual pentru discuții în cadrul unui congres literar organizat într-una dintre capitalele Europei.

În anul 1881 acest congres literar are loc la Viena, iar România participă prin delegatul Trandafir Djuvara. C.A. Rosetti îi scrie astfel lui Ion Bălăceanu, atașat al Legației României la Viena, rugându-l să-l contacteze pe Ulbach și să-l invite în România. Rosetti urma să-l găzduiască pe Ulbach în casa lui și să suporte costul biletelor de transport cu vaporul pe Dunăre și cu trenul. Intenția lui Rosetti era mărturisită în scrisoare: „*La congresul liberal de la Viena se află cunoscutul publicist și faimosul romancier, dl. Louis Ulbach. Ne este vechi prieten iar pana și cunoștințele lui ne-ar fi de mare folos*” (Scrisoare a lui C.A. Rosetti, Bucur, 1980, p. 75).

Într-adevăr, spre deosebire de anul 1866, când Ulbach ceruse să vină în România pentru a se documenta, în 1881 țara avea o situație semnificativ diferită: sub domnia prințului Carol de Hohenzollern aceasta începuse un proces de modernizare prin industrializare și construirea unei rețele de transport, își câștigase independența față de Imperiul Otoman, independență recunoscută de Marile Puteri europene în anul 1878, fusese proclamată Regat (la 14 martie 1881) și începuse din anul 1880 dezvoltarea relațiilor diplomatice cu țările lumii (A.M.A.E., dosar 153). Prin urmare, în anul 1881 România avea nevoie de o nouă imagine în raport cu statele europene pentru a fi percepută ca un stat independent, cu o monarhie stabilă, ca un partener de dialog diplomatic și ca un partener economic egal cu celelalte state. În acest scop atât cuplul regal, cât și elitele apelasera la colaboratorii și prietenii lor străini ca parte a acestei strategii de comunicare și de imagine. La începutul anului 1881 prințesa Elisabeta îl invită pe pictorul american George Peter Alexander Healy, care mai vizitase România și în 1873. Acesta realizează un nou portret al Regelui Carol I, tablou pe care cuplul regal îl va expedia pentru a fi expus la Salonul de la Paris din acel an (Marie de Mare, 1954, pp. 283-284). V.A. Urechia, devenit Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice în primul guvern al Regatului României, condus de I.C. Brătianu, îl invită în România pe lingvistul și etnograful francez Léon de Rosny, care în urma acestei călătorii va publica în anul 1884 lucrarea *La patrie des Romains d'Orient*, iar în 1885 *Les Romains d'Orient aperçu de l'ethnographie de la Roumanie*. La rândul său, C.A. Rosetti, ministru al Afacerilor Interne în guvernul menționat anterior, îl invită pe vechiul prieten și colaborator, jurnalistul Louis Ulbach. În septembrie 1881 are loc și o vizită de două săptămâni a prințesei Joséphine de Baden, mama Regelui Carol I.

La invitația lui Rosetti, Louis Ulbach petrece cinci zile în România și scrie rapid câteva impresii, pe care le trimite revistei *Revue politique et littéraire* din Paris. Ziarul vienez *Neue Freie Presse* preia textul, iar de aici el este publicat și de ziarele românești precum *Familia* sau *Telegraful*. Considerăm astfel că impresiile pe care le scrie Ulbach

acum și pe care le va republica în anul 1888 în volumul „*La Csárdás, notes et impressions d'un Français en Autriche, en Hongrie, en Roumanie, en Angleterre, en Italie, en Suisse, en Belgique, en Hollande, en France*” constituie prima mărturie scrisă a unui străin despre aspectul orașelor București și Sinaia în primele luni ale monarhiei române. Tot în volumul din anul 1888 Ulbach va republica două texte în care îi evocă pe Carol Davila și pe C.A. Rosetti după moartea acestora în 1884, respectiv 1885.

Din ziarele epocii aflăm că Ulbach sosește la București pe 19 septembrie 1881 (conform acelorași surse se aflau deja aici prințesa Joséphine ca și Léon de Rosny) și, conform propriilor mărturii trimise ziarelor, știm că pleacă încă de a doua zi la Sinaia, unde petrece o zi în compania Regelui Carol I și a Reginei Elisabeta. El este de altfel menționat de Regele Carol I în jurnalul său pe data de 20 septembrie: „*La dejun Th. Rosetti, care îl însoțește pe L. Ulbach. După-amiază mergem la pavilionul de vânătoare, unde se bea ceai. Seara, la masă, Rosetti, Ulbach etc., căruia îi dau, înainte de despărțire, Marea Cruce de ofițer al Coroanei României. E foarte emoționat și recunoscător*” (Jurnal Carol I, p. 96). Ulbach este menționat și în însemnările lui Titu Maiorescu, aflat tot atunci la Sinaia: „*La prânz și la ceaiu era și Ulbach cu C.A. Rosetti. Ulbach supărat că i-am lăudat al său „M-r et M-e Fernel”, fiindcă, vezi bine, a scris după aceea lucruri mai bune (?), a povestit însă plăcut și fără patimă din timpul asediului Parisului. Carnea de măgar ar fi având un gust excelent*” (Maiorescu, vol. II, 1881-1886, pp. 21-22).

Aflat în salonul Reginei Elisabeta în această zi Ulbach descoperă cugetările pe care aceasta le scria în limba franceză și propune publicarea lor în Franța (Ulbach, *Préface, Les pensées d'une reine*, 1882). Volumul îngrijit și prefațat de el va apărea un an mai târziu la prestigioasa editură Calman-Lévy din Paris și putem spune că marchează un moment de cotitură în activitatea de scriitoare a Reginei, prezentă până atunci doar pe piața de carte din Germania. Succesul *Cugetărilor* va aduce faima internațională a Reginei Elisabeta, ale cărei lucrări vor fi traduse și publicate apoi și în alte țări. A doua ediție franceză a *Cugetărilor* va apărea în anul 1888 sub îngrijirea lui Pierre Loti și va aduce autoarei premiul *Botta* al Academiei Franceze. Regina Elisabeta va păstra însă legătura cu Louis Ulbach, o legătură observată nu doar prin corespondența sa cu jurnalistul (urmele acesteia fiind găsite pe diverse site-uri ale caselor de licitații din Franța), ci și prin susținerea activității *Asociației Literare și Artistice Internaționale*, al cărei congres va avea loc în anul 1906, la București.

În notele sale din anul 1881 Ulbach ne lasă o descriere a orașului Sinaia insistând asupra schimbărilor rapide care se petreceau și asupra potențialului turistic și de recreere pe care îl remarcă aici: „*E un cuib în vârful de munte la patru ore de București cu trenul. Așezarea e de un pitoresc delicios și spectaculos. Vârfuri împădurite, văi adânci și înguste de un verde întunecat, izvoare ce formează cascade înainte de a se uni într-un pârâu involburat, surprize peste tot, la fiecare pas al celui ce se plimbă, un aer proaspăt și pur, totul contribuie pentru a face din Sinaia un loc de odihnă și de plăcere precum Baden. În jurul castelului pe care regele a pus să se construiască se ridică peste tot vile impunătoare; hoteluri uriașe își*

așteaptă turiștii. Sinaia era un sat plin de farmec atunci când era doar o sihăstrie, în urma cu câțiva ani, dar în scurtă vreme va deveni un oraș foarte frumos” (Ulbach, *En Roumanie, în La Csárdás, notes et impressions ...*, 1888, p. 130).

Într-adevăr zona aflată în vecinătatea Mănăstirii Sinaia (construită în 1695) se dezvoltase rapid ca oraș și fusese redenumită după ce cuplul princiar își stabilise reședința de vară la mănăstire, făcând aici niște amenajări locative modeste și după ce stabilise locul construcției viitorului palat Peleş, numit astfel după pârâul din apropiere. Prințul Carol reorganiza astfel în anul 1874 regiunea Podul Neagului, iar piatra de temelie a palatului era pusă în 1875, inaugurarea lui având loc în 1883. Sinaia atrăgea, astfel, o parte a înaltei societăți, a investitorilor și a comercianților, fiind, în același timp, și un oraș cosmopolit, cel puțin prin prezența unui mare număr de lucrători străini de la palat (Carmen Sylva, 1892, p. 123).

Aceasta este starea orașului Sinaia în anul încoronării și al vizitei lui Louis Ulbach, care descrie și modesta locuință regală din mănăstire: „*Regele și regina s-au instalat provizoriu într-o mănăstire. Mici construcții ca niște cabane au adăugat un salon și o sufragerie vechii clădiri. Nimic nu ar putea fi mai simplu decât această nouă anexă. Cabinetul regelui este spoit cu var, iar regina își împodobește lambriurile de pe pereții salonului cu ramuri verzi, pe care le înlocuiește când acestea se ofilesc. Aceasta tabără simplă și naivă a unei tinere monarhii care așteaptă cu răbdare frumoasa reședință regală pe care o construiește are în ea ceva emoționant*” (Ulbach, *En Roumanie*, 1888, p. 131). La republicarea textului în anul 1888 Ulbach adaugă o notă de subsol cu referire la palat: „*De atunci lucrurile s-au schimbat mult. Castelul a fost terminat și e decorat cu un lux oriental amețitor*” (Ulbach, *En Roumanie*, 1888, p. 131).

Dacă orașul Sinaia se dezvoltă cu repeziciune, nu același lucru se putea spune despre București. În trecut orașul nu impresiona prea mult călătorii străini din cauza lipsei confortului cu care aceștia erau obișnuiți în Occident, dar pare că era un loc bun pentru dezvoltarea carierei militare. Doctorul Carol Davila, stabilit aici pentru reorganizarea serviciului medical militar, scria contesei Marie d'Agoult în anul 1853: „*Bucureștii sunt Capua ofițerilor străini: toți cei care au fost aici își doresc cu ardoare să revină. Este în definitiv un oraș european căruia îi lipsește din punct de vedere material tot ceea ce le face pe ale noastre agreabile. Străzile nu au denumiri (...). Se construiește mult, progresul e vizibil peste tot doar că totul merge foarte încet*” (Scrisoare Davila reproducă în Vier, *Un Breton d'adoption ...*, 1959, pp. 165-166). Într-adevăr, în București existau câteva clădiri rezidențiale precum palatul Grigore Suțu, casele Filipescu, Manu, Golescu (clădire care de altfel va deveni reședință regală în anul 1866), dar marile lucrări de sistematizare, de modernizare și construcția marilor palate vor avea loc după anul 1881. Chiar și așa, străinii ajung în București fie măcar ca escală în drumul către lor Constantinopol, iar cele câteva hoteluri precum *Brofft*, *Hugues* sau celebrul *Grand Hôtel du Boulevard* (fostul hotel *Herdan*) par primitoare, oferind condiții adecvate. Spre exemplu în ziua în care Ulbach ajunge la București ziarele informează că, aflat în drum spre Constantinopol, prințul Jérôme Napoléon, fiul regelui Westphaliei și nepotul lui Napoléon I, înnoptează la *Grand*

Hôtel du Boulevard din București (*Românul*, 19 sept. 1881, p. 3). La același hotel se va ține și un banchet în onoarea lui Louis Ulbach. Acesta scrie: „*Câțiva români se temeau de efectul produs asupra mea de acest oraș aflat încă la primele elemente ale toaletei sale. De altfel și vremea, devenită subit mohorâtă sporea aceste temeri. Dar acestea nu erau întemeiate, căci dacă nu am fost uimit ca la Viena sau fermecat ca la Pesta de lărgimea perspectivelor și de înălțimea clădirilor, am fost cel puțin emoționat de efortul acestui oraș care până ieri era doar oriental, pentru ca acum să devină prima etapă serioasă a ospitalității și confortului Occidentului*” (Ulbach, *En Roumanie*, 1888, p. 128).

În ciuda faptului că Ulbach sesizează aspectul mai degrabă oriental al Bucureștilor el remarcă dorința locuitorilor de a se apropia de Occident, tendință evidentă în primul rând în limba vorbită aici: „*În România toată lumea vorbește franceza (...) dacă ochii nu ar obliga mintea să vadă realitatea, ne-am crede în Franța, auzind acest du-te, vino de conversații în franceză*” (Ulbach, *En Roumanie*, 1888, p. 127). În ceea ce privește vestimentația, el admiră costumul național purtat de femei, observând că acest lucru e datorat noii regine a țării: „*Femeile (...) ar putea să le facă geloase pe pariziene cu costumele lor naționale (...). Noua regină le-a încurajat pe doamnele din București să poarte cu mândrie frumoasele lor costume și să rafineze cochetăria cu patriotismul*”. Impresia generală pe care i-o lasă orașul este aceea a începutului unei noi civilizații: „*Am citit, nu mai știu unde, cum cineva asculta cum iarba crește. La București această feerie devine realitate. Poți simți crescând mlădițele primăverii unei civilizații*” (Ulbach, *En Roumanie*, 1888, p. 128). Ulbach evocă aceste impresii și în textul din anul 1885 despre C.A. Rosetti, menționând și atitudinea diferită a vechilor săi prieteni, Rosetti și Brătianu: „*Contemplam avid acest oraș cu case joase, cu câteva urme de case cu etaj ridicat ca să semene cu cele pariziene. Pentru mine era revelația lumii orientale, amenințată de civilizația occidentală, atinsă, dar nu înlocuită. (...) Brătianu era jenat de străzile încă nepavate, Rosetti era mândru de străzile care se prefigurau. (...) Unul regreta că nu putea să-mi arate o capitală terminată (...), celălalt gândea că voi observa germenii unei capitale europene în acest bătrân oraș oriental*” (Ulbach, C.A. Rosetti, în *La Csardas ...*, 1888, p. 160).

Referirile la starea străzilor fac parte din realitatea văzută de Ulbach în septembrie 1881. În această perioadă Podul Mogoșoaiei, redenumit Calea Victoriei după 1878, ca și noul Bulevard Elisabeta intră într-un proces de aliniere și pavare. Totodată, au loc exproprieri, aprobări de credite pentru nisip și piatră de pavaj, precum și deliberări pentru alegerea furnizorilor, așa cum aflăm din *Monitorul Comunal al Primăriei București* (*Monitorul Oficial*, an VI, n. 13, 4 aprilie 1881, pp. 1-2 și n. 29, 1 august 1881, p. 277). Ziarele vremii menționează situația aceasta. Astfel, ziarul *Timpul* din 7-8 septembrie 1881 relatează: „*Pavarea micii bucăți din strada Victoriei în fața Palatului merge foarte încet. Circulația este întreruptă de mai multe zile și trăsurile trebuie să ocolească tocmai pe strada Clemenții*”. Ediția din 24 septembrie a aceluiași ziar ne informează despre finalizarea lucrărilor. Este ceea ce vede și Louis Ulbach atunci când vizitează orașul, astfel încât el scrie: „*Putem uita un pic de noroi și dacă pietrele de pavaj nu se țin bine în lăcașul lor, este*

pentru că au fost obișnuite mult timp să formeze baricade; dar deja tinerii soldați care le calcă le netezesc și cu puțin timp înainte de plecarea mea din București am putut constata că în fața Palatului Regal nu mai era niciun șanț și nicio groapă periculoasă” (Ulbach, *En Roumanie ...*, 1888, p. 129). Și Ulbach conchide: „Totul e deci nou în România, de la guvern până la pavaj, dar toată lumea se străduiește ca această tinerete să ajungă rapid la maturitate” (Ulbach, *En Roumanie ...*, 1888, p. 129).

Louis Ulbach părăsește țara pe 25 septembrie (*Românul*, 25 septembrie 1881, p. 818), cu puțin timp înainte de banchetul aniversar ce marchează 25 de ani de apariție a ziarului *Românul*, fondat de C.A. Rosetti, unde este citită doar scrisoarea lăsată de el pentru această manifestare (*Românul*, 30 septembrie 1881, p. 3). După cum am menționat anterior, el scrie impresiile sale de călătorie pentru a fi publicate în ziarele franceze. Chiar dacă sunt marcate de un oarecare romantism, poate generat de anumite nostalgii ale trecutului pașoptist, acestea dezvăluie cititorilor de azi aspectul orașului pornit pe drumul modernizării și al occidentalizării, reflectare perfectă a tendinței generale a țării. Dacă micile texte scrise de Ulbach sunt primele mărturii despre București la începutul monarhiei, ele vor fi urmate de un alt text, intitulat *București*, ce va fi scris peste nouă ani de însăși Regina Elisabeta pentru a fi tradus și publicat în mai multe limbi, ca o încercare mărturisită a acesteia de a-i familiariza pe cititorii din Occident cu România (*Corespondența perechii regale*, vol. II, 2021, p. 47). Iar în anul 1906, an ce marchează 40 de ani de domnie a Regelui Carol I, o altă lucrare mai amplă, *Bucurest en 1906*, va fi scrisă de fostul colaborator al lui Louis Ulbach, naturalizat în România, Frédéric Damé. Ni se pare deci importantă existența acestor impresii scrise de Ulbach ca reper pentru urmărirea evoluției orașului modern, dar și ca parte a imaginii pe care România încerca să și-o construiască în raport cu Occidentul. Nu în ultimul rând am dorit ca la bicentenarul nașterii lui Louis Ulbach să evocăm măcar prin acest text modest personalitatea și contribuția importantă a acestui filoromân la efortul de construire a unei Românie moderne și la promovarea ei în străinătate².

BIBLIOGRAFIE / BIBLIOGRAPHY

Izvoare/ Sources

- A.M.A.E. dosar 153, 3 vol., *Scrisori de confirmare a începerii relațiilor diplomatice cu alte state*.
 B.N.R. Fond Brătianu, dosar 465, filele 46-47, *Scrisoare a lui Louis Ulbach către Paul Bataillard*, 9 octombrie 1856.
 B.N.R. Fond Brătianu, dosar 621, filele 23-24, *Scrisoare a lui Louis Ulbach către I.C. Brătianu*, 4 septembrie 1866.
Corespondență C.A. Rosetti, 1980, ediție îngrijită, prefață, note și comentarii de Bucur, M., București, Editura Minerva.

2. Textele din lucrările lui Louis Ulbach, scrisorile acestuia ca și cele ale doctorului Carol Davila sunt în original în limba franceză. Traducerile aparțin autoarei lucrării de față.

Cu iubire tandră, Elisabeta mereu al tău credincios, Carol, Corespondența perechii regale, 2021, vol. II, 1889-1913, ed. critică și comentată de S.I. Zimmermann și R. Constantinescu, București, Editura Humanitas.

Monitorul Comunei București, an VI, n. 13, 4 aprilie 1881, pp. 1-2 și n. 29, 1 august 1881, pp. 277.

Presă / Press

Journal des débats politiques et littéraires, 13 janvier 1872, p. 3.

Românul, 20 septembrie 1881, p. 831; 25 septembrie 1881, p. 848; 30 septembrie 1881, p. 3 și 9 octombrie 1881, p. 895.

Telegraful, n. 122, 17 octombrie 1881, p. 2.

Timpul, 7-8 septembrie 1881, p. 137.

Lucrări generale și speciale / General and Special Works

Boitoș, O., 1940, *Raporturile românilor cu Ledru-Rollin și radicalii francezi în epoca Revoluției de la 1848*, București, Editura Cartea Românească.

Carmen Sylva, 1892, *Robia Peleşului*, în *Poveștile Peleşului*, 2018, ed. îngrijită de S.I. Zimmermann, București, Editura Corint.

Carol I al României - *Jurnal. Volumul I. 1881-1887*, 1997, ed. îngrijită de V. Docea, București-Iași, Editura Polirom.

De Mare, M., 1954, *G.P.A. Healy, American Artist: An Intimate Chronicle of the Nineteenth Century*, New York, Editura David McKay Co.

Maiorescu, T., *Însemnări zilnice*, vol. II, 1881-1886, București, Editura Librăriei Socex & Co.

Mucenic, C., 2004, „Tăierea bulevardului Regina Elisabeta”, în *B.M.I.M.*, vol. XVIII, pp.110-129.

Ulbach, L., 1882, *Préface, Les pensées d'une reine, de Carmen Sylva, reine Elisabeth de Roumanie*, Paris, Editura Calman-Lévy.

Ulbach, L., 1888, *C.A.Rosetti, La Csárdás, notes et impressions d'un Français en Autriche, en Hongrie, en Roumanie, en Angleterre, en Italie, en Suisse, en Belgique, en Hollande, en France*, Paris, Editura Calman-Lévy.

Ulbach, L., 1888, *Charles Davila, La Csárdás, notes et impressions d'un Français en Autriche, en Hongrie, en Roumanie, en Angleterre, en Italie, en Suisse, en Belgique, en Hollande, en France*, Paris, Editura Calman-Lévy.

Ulbach, L., 1888, *En Roumanie, La Csárdás, notes et impressions d'un Français en Autriche, en Hongrie, en Roumanie, en Angleterre, en Italie, en Suisse, en Belgique, en Hollande, en France*, Paris, Editura Calman-Lévy.

Resurse Web / Web Ressources

Vier, J., 1959, *Un Breton d'adoption, grand médecin de Roumanie, le docteur Carlos Davila. Documents inédits, Annales de Bretagne et les pays de l'Ouest*, Tome 66, numéro 2, pp.133-196, https://www.persee.fr/doc/abpo_0003-391x_1959_num_66_2_2077